

Seadusandluse ABC mesinikule

**Seadusandlus ja regulatsioonid
mesinduses**

Mesinike teabepäev Vormsil,
02.septembril 2017.a.

Lektor – Marianne Rosenfeld – FIE

*Teabepäeva korraldamist toetas Euroopa Liit Eesti riikliku mesindusprogrammi
2017-2019 kaudu*

Kas seadusi on vaja?

- Mesiniku hinges on soov olla vaba
- **Mis on vabadus?** – tunnetatud ja tunnustatud paratamatus oma piirangutega, mida määravad tavad, reeglid ja seadused
- Mõned arvavad, et ei ole vaja – mesilane on ju elanud sajandeid, milleks talle reegleid?
- Aga siiski on vaja, sest mesindus on seotud teiste valdkondadega, mõjutab ise teisi valdkondi ja on samas ka ise mõjutatav teistest valdkondadest

Esimene seadus mesinduses vaadates tagasi ajaloole

- Jaroslav Tark 1016.aastal „Vene Õigus“ – see käsitles nii mesinikele kui ka vürstile kuuluvaid tarupuid ja kehtestas neile taruõiguse
- Trahvid: tarupuult märgi õiguse varastamine – 12 grivnat; mee ja vaha vargus võõrast mesipuust – 3 grivnat (võrdlus: hobune maksis sel ajal 3 , lehm 2 ja siga 0,5 grivnat)
- Mesilassülem ja mesilastega asustatud tarupuu maksis ka 0,5 grivnat

Kaugel ajal Leedu aladel veel karmim karistus

- Võõrast mesipuust mee ja vaha varastamise eest 15-16.sajandil vastavalt Leedu Statuudi kohaselt – surmanuhtlus
- Tarupuu maharaiumise või vigastamise eest sel määral, et puu kuivas – suur rahatrahv
- Tarupuude rikkumise eest - häbimärgistamine

Tänapäeval reeglid mesinduses

- **Seadused** – kõrgem regulatsioonide tase, mida arutab, otsustab ja võtab vastu Riigikogu.
Kas mesinduse puhul on midagi Riigikogu teinud?
 - **Seaduste rakenduslikud aktid ja määrused**, sh. Vabariigi Valitsuse või ministrite tasemel vastu võetud määrused
- nt. register

- **Ametkondlikud rakenduslikud aktid ja määrused** (nt. VTA ja Toiduameti peadirektori või PRIA peadirektori käskkirjad)
- **Haldus- ja ametkondlikud regulatsioonid** (kassi ja koerte pidamise kohalikud eeskirjad paljudes valdades, kas ka mesilastele?)
- **Standardid, tehnoetsifikaadid** – dokumendid, mis käsitlevad konkreetse toote omadusi ja kvaliteedinõudeid
- **Meekäitlemise Head Tavad** vm nõudeid sätestavad soovituslikud juhendmaterjalid. Nn „pehmed regulatsioonid“

Mesinikke otsest puudutav seadusandlus

- Peamiselt mee tootmist ja käitlemist reguleerivad hügieeni- ja toiduohutuse reeglid
- Mesinike-tootjate teavitamiskohustus
- Mesilate registreerimine
- Mesilashaigustega seonduvad regulatsioonid
- Mee kvaliteedi- ja määrgistamisnõuded turustamisel

Mesinikud on....

- **Hobi-mesinik** _ tegeleb mesindusega oma huvides, lähtuvalt enda ja oma lähedaste vajadusest
- **Väikeses koguses meetootjad** – kuni 15 peret (kaasa arvatud)
- **Teavitatud meekäitlejad** – üle 15 pere
- **Tunnustatud meepakenduskeskused**

Kõigi mesilate registreerimise kohustus

- Eesmärk: luua täielik mesilate andmekogu eesmärgiga kaitsta mesilasi taimekaitsevahendite kasutamisest lähtuvate ohtude eest ning Veterinaar- ja Toiduameti vajadus tõhustada järelvalvet mesilastaudide tõrje ja toodangu osas
- **Registreerida tuleb kõik mesilad alates esimesest mesilasperest**
- Mesinik esitab andmed mesilaste kohta 1.mai seisuga sama aasta 15.maiks (arutelu käib muudatuste tegemiseks)

Mesila asukoht → põllupidaja

- Täpne mesila asukoht ning mesiniku sidevahendite andmed registris võimaldavad mesilasperedele kaitset taimekaitsevahendite võimalike kahjustuste eest (kas toimib tegelikus elus?)
- Põllupidajad, kes tahavad kasutada oma põldudel taimekaitsevahendeid, on kohustus tööde teostamisest kaks päeva ette hoiatada oma põllust 2 km raadiuses tegutsevaid mesilaste pidajaid (kas toimib tegelikus elus?)

Mesila asukoht → järelvalvetegevus

- Mesilate asukoha info on vajalik järelvalvetegevuse koordineerimisel mesilastaudide (AHM, väike tarumardikas, nosematoos jm) levimise puhul
- VTA järelvalveametnikud kontrollivad regulaarselt mesindusega turustamise eesmärgil tegutsevaid mesilaid
- Oma tarbeks mesilasperede pidajaid kontrollitakse, kui on põhjust kahtlustada mesilastaudi levikut vastavas piirkonnas

Kust ma näen registreeritud mesilate asukohti?

- PRIA põllumassiivide veebikaardil.
- <https://kls.pria.ee/kaart/>
- Kaardilt saate soovitud asukoha või objekti leida kasutades otsingu funktsiooni või suurendate ise kaarti ja lohistate hiirt kaasa.
- **Mesilate nägemiseks tuleb kaardil sisse lülitada mesilate kiht**
- Klõpsates kaardil mesilase kujutisel näete mesila registreerimise numbrit, täpset aadressi ning vastutaja nime
- Tormi Tabor on kaardilingi pannud ka <https://mesilad.mesindus.ee/#4/58.88/25.12/alus-korjealad>

VTA – Veterinaar- ja Toiduamet

- Loodud 2000.aastal Veterinaar- ja Toiduinspektsiooni ümberkorraldamise teel
- PõM-i (MeM) valitsemisalas tegutsev valitsusasutus
- Korraldab veterinaariat, toidu- ja söödaohutust, turukorraldust, loomakaitset, põllumajandusloomade aretust reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmist ja teostab nende nõuete täitmise üle riiklikku järelvalvet ning kohaldab riikliku sundi seaduses ettenähtud alustes ja ulatuses

- VTA laiem eesmärk:
- Tagada tarbijaskonnale ohutu, tervisliku ja kvaliteetse toidutoorme ja toidu tootmine
- Kaitsta inimest loomadega ühiste ja loomade kaudu levivate haiguste eest
- Kaitsta loomi nende tervist ja heaolu ohustada võiva inimesepoolse tegevuse või tegevusetuse eest
- Tagada põllumajandusloomade säilimine ja loomakasvatuse majanduslik tasuvus

- Eesmärgi elluviimiseks on VTA ülesanneteks pikk loetelu, millega täpsemalt saab tutvuda nende kodulehel www.vet.agri.ee
- VTA struktuuris on keskasutus ja 15 kohalikku asutust (maakondade veterinaarkeskused)
- Kohalikud asutused on järelvalvet teostavateks struktuuriüksusteks
- VTA-s kokku on 325 töötajat (70 keskasutuses, 225 maakondlikes vet.keskustes ja 30 piiripunktides)
- Neile lisandub 103 volitatud veterinaararsti, kes omavad tegevusluba VTA järelvalvealasse kuuluvate objektide seisundi kontrollimiseks (aluseks veterinaarkorralduse seadus)

- Järelevalve korraldamisel juhindutakse

- ✓ 1) veterinaarkorralduse seadusest

<https://www.riigiteataja.ee/akt/102032011002?leiaKehtiv>

- ✓ Loomatauditõrje seadusest

<https://www.riigiteataja.ee/akt/118122012023?leiaKehtiv>

- ✓ Tihe koostöö Veterinaar- ja Toidulaboratooriumiga

<http://www.vetlab.ee/>

Väikeses koguses mee esmatootjad – kuni 15 mesilasperet

- ❖ vt. põllumajandusministri 15.06.2006 määrust nr. 72 „Väikeses koguses esmatoodete turustamise hügieeninõuded“
- ❖ Väikeses koguses mee esmatootjaks peetakse kuni 15 mesilasperega majapidamist või ettevõtet, kes tegeleb esmatootmisega ja oma mett turustab.
- ❖ Esmatootmine hõlmab näiteks mesilaste pidamist (k.a. väljaspool mesiniku valdusi asuvatele tarudele – nõ. rendipinnad), mee võtmist tarudest, vurritamist ning pakendamist mesiniku valdustes

- Esmatootmiseks ei saa pidada tegevusi väljaspool mesiniku valdusi (nt. mee vurritamine, pakendamine) ega teise mesiniku mee pakendamist
- mee hulka lisandite lisamist (õietolm, marjad, pähklid jne) – selline tegevus kuulub tunnustamisele, kui müüa kaubanduskeskusele või omada müügipunkti (kodust müük ???)

Nõuded turustamisele

- Vastutamine oma toodangu eest, mida turustatakse, sest tarbija jaoks ei ole oluline, kes müüb mett (väikeses koguses esmatootja või tunnustatud/teavitatud tootja) – tarbija tahab alati ohutut ja kvaliteetset toitu
- Väikeses koguses esmatootjad kuuluvad ka VTA kontrolli alla.
- Kontrolli käigus kontrollitakse turustatava toidu ja selle tootmise vastavust nõuetele

Nõuded turustamisele

- Toiduna turustatav mesi peab vastama üldnõuetele, mis on **Toiduseaduses** kehtestatud
- <https://www.riigiteataja.ee/akt/109102014004?leiaKehtiv>
- Väikeses koguses mee turustamine peab vastama nõuetele, mis on toodud põllumajandusministri 15.06.2006 määruses nr. 72 „Väikeses koguses esmatoodete turustamise hügieeninõuded“
- Turustada võib väikeses koguses **esmatoodetud mett, mis on pärit tervetelt, ilmas väliste haigustunnusteta mesilaperedelt.**

arvestuste pidamine

- ❖ arvestus meetoodangu kohta (vurritamise kuupäev, kogus, turustamise aeg, koht, partii, saatelehe nr. jm vajalik).
- ❖ Mee turustamisel teisele käitlejale vormistatakse saateleht
- ❖ Haiguste esinemise, ravimi ja ravimsööda kohta tuleb pidada arvestust.
- ❖ Retseptiravimite kasutamise korral hoida alles retseptide koopiad
- ❖ Ravimisarvestuslehega

- ❖ **Enesekontrolliplaan** teha lihtsamal kujul
- ❖ Pea söödaarvestust (liik, päritolu)
- ❖ Säilita ka muu asjassepuutuv info (tehtud analüüside tulemused, tervisetõendid jne).
- ❖ Nõuete täitmist kontrollitakse vähemalt kord 3 aasta jooksul, muuhulgas ka seda, kas käitleja ei ületa koguseid, s.t ega tal ei ole rohkem kui 15 peret.
- ❖ Tutvu „Eesti heade mesindustavaga“, seal soovitatakse dokumentide säilitamise ajaks 3 aastat. Kui tegemist raamatupidamise dokumentidega ja ettevõtlusaruandlusega, siis 7 aastat dokumentide säilitamine

Teavitatud meekäitleja – üle 15 mesilaspere ja tegeletakse esmatootmisega – neile esitatavad nõuded

- Mesinik toodab ja pakendab enda valdustes oma mett
- Tarud ei pea olema mesiniku elukohas, aga peavad olema nummerdatud
- **Teavitamine** – järelvalveasutust teavitatakse ettevõttest, kus toitu käideldakse (asukoht, käitlemisvaldkond, toidugrupp) – teavitatakse kirjalikult – **see nõue tuleb Toiduseadusest**. Teavitamise avaldus esitatakse tegevuskoha järgsele maakonna veterinaar keskusele
- PRIA-s registris registreeritud mesilatest VTA täiendavalt teavitama ei pea.
- VTA koondab teavitatud mee käitlejate nimekirja oma kodulehele www.vet.agri.ee, mis on kõigile avalikult kättesaadav. (07.04.2017 nimekirjas 196)

- Varasemalt tuli enne tegevuse alustamist ka kasutada vett analüüsida, nüüd enam ei pea esitama vee analüüsitõendit (EMLi saavutatud kooskõlastatus VTA-ga)
- Vesi peab olema joogivee kvaliteediga – lõhnata, maitseta, värvuseta ning veele iseloomulike tunnustega
- <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=759>
- Sellelt lingilt leiad faili [Vesi toidukäitlemisettevõtte toiduohutus](#)

Nõuded ruumidele

- Mesindusruumide seina-, lae- ja põrandapinnad peavad olema heas seisukorras ning kergesti puhastatavad, vajadusel desinfitseerimine
- Soovitavalt on mesindusruumides olemas vesi- ja kanalisatsioon
- Nende puudumisel peab mesinik suutma tagada toimingud hügieeniliselt
- Vurritada võib näiteks selleks ajutiselt kohandatud ruumis
- Kui vurritatud-pakendatud mett turustatakse teisele käitlejale (kauplus, kohvik jne), kuulub selline tegevus tunnustamisele

Nõuded

- Kõik toiduga (meega) kokkupuutuvad materjalid (nt.mahutid) peavad olema toiduga kokku puutuda lubatud materjalist (mürgistus, vastavusdeklaratsioon), mis on inimese tervisele ohutud ega halvenda toidu omadusi
- Vastavusdeklaratsiooni peab väljastama antud eseme valmistaja, importija või müüja
- <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=877>
- Kõrge isiklik hügieen (vahendid, riietus), **kehtiv tervisetõend – perearstilt, kehtib 2 aastat**
- Tervisetõend neil, kes puutub kokku mee käitlemisega või mee käitlemisvahenditega. Samuti on tõend vajalik käitlemisruume puhastaval inimesel.
- Töötajate hea tervislik seisund ning nende terviseriskide alane väljaõpe - tööohutus

Nõuded

- Meeruimidesse ei tohi sattuda loomad ega kahjurid.
- Jäätmete ja ohtlike ainete hoidmine ja käsitlemine mee saastumist vältivate meetoditega
- Mee kokkupuude tõrjevahenditega peab olema välistatud
- Turustatav mesi peab vastama teda iseloomustavatele koostis- ja kvaliteedinõuetele
- Märgistus peab vastama nõuetele

Mesi ja mesindussaadused – kvaliteedinõuded, pakendamine, märgistamine, turustamine

- **Mee koostis- ja kvaliteedinõuded ning märgistamise erinõuded – põllumajandusministri 20.11.2014 määrus nr.104**
 - Mee koostis- ja kvaliteedinõuded (mee liigitamine botaanilise päritolu järgi (õiemesi ja lehemesi), töötlemis- ja müügiks pakkumise viisi järgi (kärjemesi, kärjetüki mesi, nõrutatud mesi, vurrimesi, pressitud mesi, filtreeritud mesi)
 - Mee füüsikalised-keemilised kvaliteedinormid

Mee märgistamise erinõuded

- Järgmine Toiduseaduses kehtestatud toidu märgistusele esitatavaid nõudeid
- Nimetust „mesi“ kasutatakse ainult seaduses toodud määratluse kohase toote puhul
- Märgistusel esitatakse **päritolumaa**, kus mesi on korjatud. Kui mesi pärineb mitmest Euroopa Liidu liikmesriigist või Euroopa Liitu mittekuuluvast riigist, võib päritolumaa nime asendada ühega järgmistest märgetest:
 - 1) «Euroopa Liidust pärit mee segu»;
 - 2) «väljastpoolt Euroopa Liitupärit mee segu»;
 - 3) «Euroopa Liidustja väljastpoolt Euroopa Liitupärit mee segu».

Üldised toidualased nõuded

- **Toidu jälgitavus** - toit peab olema jälgitav – s.t. andmete kogumine ja säilitamine: kust toit tuli, kuhu läks, millal, mis koguses; **ka mesi on toit !**
- **Mesiniku jaoks mee tootmise ja turustamise arvestus (nt. vormistatudvihikus):**
 - –Vurritamise kuupäev
 - –Vurritatud kogus
 - –Vajadusel täpsustused (nt.viide konkreetsele mesilale, kui neid on mitu)
 - –Info turustamise kohta (kus, kui palju müüdi,
 - saatelehed)

Meega kokkupuutuvad materjalid

- •Nõuded hõlmavad kõiki materjale ja esemeid, mis on mõeldud meegakokkupuutumiseks
- • Näiteks purgid, lehtrid, ämbrid, noad, seadmete voolikud, säilitusnõud jne
- • Võivad olla tehtud nt. klaasist, plastist, metallist, puidust, keraamilisest materjalist jne
- •Toiduga (meega) tohivad kokku puutuda vaid need esemed ja materjalid, mis on inimese tervisele ohutudega halvenda toidu omadusi

Vastavusdeklaratsioonid

- Vajalikud meega kokku puutuvate plastist esemete (nt.pakendite, toidukile) vastavusdeklaratsioonid
- Vastavusdeklaratsioon on tõend, et ese (nt pakend, meenõu jms) on nõuetekohane ja võib antud toiduga (meega) kokku puutuda
- •Vastavusdeklaratsioonipeab väljastama antud eseme valmistaja, importija või müüja
- •Vastavusdeklaratsioon võib olla eesti, vene või inglise keeles

Nõuded – enesekontrolliplaan ja muu arvestus

- **Enesekontrolliplaan** - Toidu ja selle käitlemise nõuetekohasuse tagamiseks rakendatavate abinõude kirjalik kirjeldus
- **Dokumenteeritud** andmete ja aruannete koostamine ja säilitamine (mee võtmine, pakendamine, säilitamine, müük, mesilashaiguste ravi, kahjuritõrje jms. – arvestus on vajalik).
- **Esmatootjal ja mee käitlejal-mesinikul tuleb korraldada:**
 - Arvestuse pidamine, mis on seotud erinevate riskide ohjamisega (ravimiarvestus ja info mesilaste haiguste esinemise kohta, meeanalüüsid, tervisetõendid, vee analüüsitõend jne.) – info peab olema vajadusel kättesaadav järelvalveasutusele

- *Tegelikult ei ole nõuete osas suurt vahet, kas mesinikul on alla või üle 15 pere selle ajani, kui ta pakendab vaid oma mett ja ei müü seda tunnustatud toidukäitlemisettevõtetele*
- *Kui on üle 15 pere, siis kontroll tegevuse üle võib olla sagedam*
- *Erinevus: väikemesiniku elukaaslane või abikaasa võib ilma lisatingimusteta meeruumi ja vurri pesta, kuid teavitatud mesiniku abilisel peab samuti olema tervisetõend*
- *Aga isik, kes mett vurritab või pakendab, peab omama alati kehtivat tervisetõendit*

Tunnustatud meepakenduskeskused

- Meekäitleja hakkab pakendama mõne teise mesiniku mett või lisab meele lisandeid (õietolm, pähklid, rosinad)
- Selline tegevus ja vastavad meekäitlemisruumid kuuluvad tunnustamisele
- Tunnustamine – enne tegevuse alustamist saada käitlemise luba järelevalveasutuse poolt
- Tunnustamise protseduur on teavitamise protseduurist rangem ja põhjalikum
- Järelevalve ehk kontroll toimub vähemalt 2 korda aastas
- Kõik info tunnustamisele leiata lehelt:
- <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=763>

Enesekontrolliplaan

- Toidu ja selle käitlemise nõuetekohasuse tagamiseks rakendatavate abinõude kirjalik kirjeldus
- Mesinik on kohustatud kontrollima mee ja selle käitlemise nõuetekohasust ning rakendama meetmeid puhtuse tagamiseks.
- **Enesekontroll tähendab, et mesinik on läbi mõelnud, kuidas vältida mee saastumist ja kvaliteedi kahjustumist ning rakendab selleks kõiki meetmeid.**
- Eelkõige juhiseks käitleja enda jaoks
- ✓ mee esmatootja (mesiniku) plaan võib olla koostatud lihtsamal kujul
- ✓ Tunnustatud meekäitleja enesekontrolliplaan on detailsem ja kõiki riske arvestatav

ENESEKONTROLLIPLAAN

Eesmärk on kirja panna mee esmatootmisel tekkida võivad ohud/kõrvalekalded normidest ja meetmed nende ohjamiseks

02.09.2017 Vormsil

- Mõned meetmed on juba õigusaktides kehtestatud (vt. ravimiarvestus, tervisetõend)
- Enesekontrolliplaani ülesehitus (vormistus) on mesiniku enda valida ja seda võib alati täiendada
- Kui asud plaani koostama, mõtle samm-sammult läbi kõik mee tootmise etapid ehk analüüsi tegevust
- **Enesekontrolliplaani koostamise juhend ja näidis** on leitav VTA koduleheküljelt:
www.vet.agri.ee → Toidukontroll → Toidu käitlemine eraelamus → Info- ja juhendmaterjalid

Vormsi mesinike teabepäev

37

Etapid, mida on soovitatav enesekontrolliplaanis kajastada

- 1. Tegevuse kirjeldus** (tegevused ja valmistatavad toidud, valmistamise tehnoloogia, turustamismeetodid, toidu nõuetekohasuse eest vastutaja(d);
- 2. Asendiplaan ja ruumide plaan** (eraelamu asukoht, asendiplaan, ruumide plaan, seadmete paigutus, kätepesukohad, toidu, inimeste ja jäätmete liikumissuunad (suunaga sisenemisest väljumiseni);

3. Mee varumisega seotud etapid (kuidas on organiseeritud mee varumine/hankimine, kirjeldada kohale toimetamist, kasutamist, kuidas toimitakse rikete korral (nt. elektrikatkestus), kirjeldatakse kõiki mee ja meesaaduste käitlemise etappe alates vastuvõtust kuni tarbijale üleandmiseni, kirjeldatakse ka turustamist);

4. Puhastamine ja desinfitseerimine (kui tihti ja mida puhastatakse/desinfitseeritakse, milliseid aineid kasutatakse, kus neid aineid hoitakse ja kes vastutab ruumide ja seadmete puhtuse eest);

5. **Töötajate** (*või enda, kui üksinda olete*) **hügieen** (kirjeldatakse tegevusi, mida toitu käitlevad inimesed peavad järgima);
6. **Tervisetõend** (kõigil toitu käitlevatel inimestel peab olema olema kehtiv tervisetõend, kuidas uuendatakse, kes kontrollib kehtivuse aja lõppemist);
7. **Kahjuritõrje** (kes, kuidas ja kui tihti kontrollib, et käitlemisruumides ei oleks kahjureid (nt. närilised, putukad), mida tehakse, kuidas märgatakse kahjureid. Koduloomi ja lemmikloomi ei lubata kohtadesse, kus toitu valmistatakse, ladustatakse, pakendatakse;

Jäätmekäitlus (kuidas toimub jäätmete kogumine, kõrvaldamine, eemaldamine);

9. **Joogivesi** (kuidas on joogivee nõuetele vastava vee olemasolu ettevõttes korraldatud

10. **Kaebused, toidumürgituse kahtlused** (kirjeldatakse, kuidas tegutsetakse toidumürgituse või selle kahtluse korral, kuidas kaebuseid menetletakse);

- **11. Arvestuse pidamine** (jälgitavus, arvestuse pidamine kasutatava toidu ja materjalide üle, valmistatava toidu üle);
- 12. Enesekontrolliplaaniga seotud tegevuste tutvustamine kõigile töötajatele** (kuidas on korraldatud);
- 13. Enesekontrolliplaani toimimise kontrollimine ja dokumentide säilitamine** (enesekontrolliplaani ülevaatus kord, vastavus tegelikule olukorrale, dokumentide säilitamise aeg)

Võimalikud ohutegurid (too need välja plaanis)

- Saastumine taru juures
- Vahakärjed ja kärjelaud
- Mesilaste haiguste ravi
- Mesilaste söötmine
- Isiklik hügieen
- Saastumine veega
- Saastumine vurritamise ruumis
- Saastumine meevurris või -anumates

- Mee kvaliteeti ohustab niiskusesisaldus
- Mee kvaliteeti ohustab puhtus
- Mee kvaliteeti ohustab temperatuur
- Mee kvaliteeti ohustab mee säilitamine
- Mee määrgistamine
- Mee transport
- Jäätmete kogumine ja eemaldamine
- Kahjuritõrje meekäitlemise ruumides

Ohufaktor, mille suhtes rakendatakse kontrolli – näiteks saastumine taru juures

Ennetusabinõu

- Hea mesitarude hügieen
- Korrapärane kärgede uuendamine
- Välditakse kärgede asetamist vahetult maapinnale

Rakendatud tegevus

- Vahetasin kärgi taru pesaruumis ja ei asetanud kärgi maapinnale
- *Lisa ka kuupäev ja allkiri oma plaani, millal seda tegid*

Ohufaktor – mesilaste haiguste ravi

Ennetusabinõu

- Ravieeskirjade jälgimine

Rakendatud tegevus

- Ravisin mesilasi ja/või teostasin mesilaste kahjurite tõrjet
- Teostamise kuupäev

- TÄNÜD KUULAMAST!
- KÜSIMUSED?!
- www.mesinikeliit.ee www.mesionhea.ee
- www.mesindusprogramm.eu
mesilaspere@gmail.com